

כתובת האתר של ישיבת "אשרי האיש" – ההרצאות של הרב יוסף צ. בן-פורת

www.emuna.info

שיחתו השבועית של ראש הישיבה – הרב יוסף צ. בן-פורת

חשיבות מעמד הר סיני

שבו נתנו עשרת הדברות בהם נרמזה כל התורה!

פרשת יתרו – שנת תשע"א

על אגרת זו כתב הסופר החכם המובהק ר' שניאור זקש ז"ל, בהסכמתו שבראש הספר (אבן ספיר, ח"א):

"אילו לא בא לעולם המורה לצדקה הזה (הרמב"ם) רק לכתוב את האגרת הזאת לבדה, האגרת הנהדרת והנאדרת בקדושה – דיינו! כי באגרת ההיא המזהירה כזוהר הרקיע – הצדיק רבים בתימן והשיב רבים מעוון. ואלמלי כתב רבינו משה זה רק אותה לבדה ולא כתב לנו רובי תורתו – היתה דיה להראות לנו את גדלו בתורה ואת ידו החזקה בחכמה; דיה היתה להגיד לנו את עוצם קדושתו ותוקף טהרתו וחוזק אמונתו בדתו, וכוסף נפשו הנמרצת וכליונה לקיום אומתו ואמונתו בכל מקומות מושבות בני ישראל... ומי יתן וכל בני ישראל בכל הארצות ובכל הדורות יתפכו ויהפכו בה, ולא יחדלו לעולם מהגות בה, וישנו וישלשו בה – כי הכל בה".

גם בספרו ההלכתי, הוא מעמיד את יסוד האמונה על מעמד הר-סיני:

"שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי. ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעניינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר... ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה" (יסודי התורה ח, א).

הרמב"ם בהשגותיו על ספר המצוות להרמב"ם כותב, שהשוכח את מעמד הר-סיני עובר על מצות "לא תעשה"! שהיא "השמר לך וגוי פן תשכח" שלא נשכח מעמד הר-סיני ולא נסיר אותו מדעתנו, אבל יהיו עינינו ולבנו שם כל הימים. הוא מביע את דעתו שמצות האב על הבן ללמדו תורה "ושננתם לבניך", אינה רק החובה ללמדו את דיני ומצוות התורה, אלא היא כוללת גם את "לימוד אמונת התורה", את

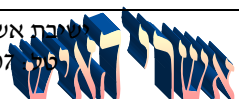
זכירת מעמד הר-סיני – היא יסוד אמונת ישראל!

מעמד הר-סיני הוא הציר המרכזי לכל אמונת כלל ישראל, בה' ובמשה עבדו לדורי דורות ולנצח נצחים. כש"כ הרמב"ם ב"אגרת תימן" המפורסמת:

"אחינו כל ישראל הנפוצים בקצוות הארץ – חייבים אתם לחזק קצתכם לקצתכם, ולאמץ ולזרז הגדולים לקטנים, והיחידים להמון; ותחברו אומתכם על דבר אמת... זכרו מעמד הר סיני שציונו הקדוש ברוך הוא לזכרו תמיד וגם הזהירנו מלשכחו וציונו ללמד אותו לבנינו כדי שיגדלו על תלמודו הוא מה שנאמר (דברים ט, ט-ו): "כִּי הִשְׁמַר לְךָ וּשְׁמַר נִפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפָן יִסּוּרוּ מִלִּבְּךָ כֹּל יָמֶיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבָנֵי בְנֶיךָ: יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּחֶרֶב". וראוי לכם אחינו שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והידורו שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו... וגדלו המעמד ההוא על כל גדולה..."

יש להדגיש, שאגרת זו שלח רבינו לתימן (בשנת תתקל"ב 1172), בהיותו במצרים ושמעו כבר יצא בעולם כולו. פנו אליו חשובי יהודי תימן ובראשם רבי יעקב בן נתנאל אלפיומי, רב ותופס ישיבה, באגרתם התאוננו על המצב הקשה אליו נקלעו יהודי תימן, וזאת בגלל שלש צרות שבאו עליהם: א. גזירת שמד מטעם מלכות הרשעה. ב. יהודי שהמיר את דתו, הולך ומשטין על התורה שבכתב ושבע"פ והסית את הגויים נגד היהודים. ג. נביא שקר אשר קם ומתנבא לביאת המשיח בקרוב.

רבינו ז"ל, שלח להם את תשובתו "כדי לחזק ידיים רפות ולאמץ ברכים כושלות". הוא מחזק את אמונתם בדברים היוצאים מליבו הטהור והקדוש ואכן, השיגו את יעדו והצילו והחיו עם רב מישראל. הרי לנו, שלדעתו עוגן ההצלה אשר בו ניצל האדם מישראל מלטבוע בים הכפירה, ובמערבולת הצרות הוא, שיחזק בקרבו באמונת אומן, את מעמד ההתגלות בהר-סיני.

כולם הם אמת. ענין 'לא יסף' לא הוסיף הוא **מצות דרבנן** וחומרן הן וסיגיהן עדיין לא נצטוו מפי הגבורה. וענין 'לא פסק' פירושו שאף זה לא **פסק מהקול ההוא**, כי היה כלול בקול ההוא בכח. אבל לכל זמן ועת, לא הגיע עדיין עת שיצא מכח אל הפועל, כי היה הדבר תלוי לפי התעוררות התחתונים ולפי מהותם ואיכותם, ולפי מדרגות נשמות שבכל דור ודור. ואז הוסיפו החכמים להתעורר [צ"ל לעורר] הכח העליון ויצא לפועל בזמנו ובעתו, לא ח"ו שחדשו חכמים מדעתם, רק כוונו דעת עליון...".

ונבאר דבריו הק', לשון הפסוק 'ולא יסף' מורה שהקול לא נפסק, ותשאל השאלה, הלוא לאחר מעמד הר-סיני פסקו הקולות והברקים, וחזרה הדממה לשלוט במדבר, אם כן מה פירוש 'לא יסף' אלא, ביאר רבינו ז"ל מתוך דברי רש"י, שהקול נשאר בחללו של עולם, וקול זה מושמע לחכמי הדורות בשעה שרואה חכמתו ית' לנכון, שצריכה לרדת תקנה חדשה כדי לשמור את התורה והאמונה בישראל. אלא, שקול זה איננו בצורה פומבית הנשמעת לכל, כמו שהיה במעמד הר-סיני, אלא 'קול דממה דקה', אשר נשמעת רק לנשמתם של חכמי הדורות. כאסמכתא לדבריו הוא מביא את דברי המדרשים:

"ובאלה שמות רבה (כח), ונתחומא

יתרו יא) ובמדרש ילמדנו אמרו שם, 'וידבר א-להים את כל הדברים האלה לאמר', אמר רבי יצחק, **מה שהנביאים עתידים להתנבאות בכל דור ודור קבלו מהר סיני**, שכן משה אומר להם לישראל, כי את אשר ישנו פה וגו' ואת אשר איננו פה עמנו היום, עמנו עומד היום אין כתיב כאן אלא עמנו היום, אלו הנשמות העתידות להבראות שאין בהם ממש, שלא נאמר בהם עמידה, שאף על פי שלא היו באותה מעמד כל אחד ואחד קיבל את שלו... ולא כל הנביאים בלבד קבלו מסיני נבואתן, אלא אף החכמים העומדים בכל דור ודור כל אחד ואחד קבלו מסיני, וכן הוא אומר את כל הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם קול גדול ולא יסף. הנה בארו כל מה שחדשו החכמים בכל הדורות קבלו בסיני מן הקול ההוא, ולא היה כפי שכלם וחקירתם. ולהיות כן האמת, צונו בתורתנו על ידי נביאו נאמן ביתו (דברים יז, יא), 'על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה, לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל'. וחייב מיתה למי שלא ישמע אליהם, לפי **שקולם הוא הקול הגדול ההוא** אשר לא יסף... ובירושלמי דפאה (פ"ב, ה"ד) אמרו, אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו, נאמר למשה בסיני. מזה מבואר **שכל דברי חכמים שבכל דור ודור, ומה**

האמיתיות של התורה, לרבות באיזה מעמד ובאיזה אופן ניתנה התורה לעמו ישראל.

כל תרי"ג המצוות רמוזות בעשרת הדברות

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֶה אֵלַי הַרְהָרָה וְהִנֵּה שָׁם וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת לַחֹת הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם" (שמות כד, יב).

ופירש"י: "את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם - כל שש מאות ושלוש עשרה מצוות בכלל עשרת הדברות הן ורבינו סעדיה פירש באזהרות [אזהרות לשבועות] שישד לכל דבור ודבור מצוות התלויות בו" [וכ"כ גם בשי"ש ה, יד].

וצריך להבין על שום מה רש"י שפשטן הוא, נדחק לפרש זאת. ביאר רבינו המהר"ל ז"ל: "כל תרי"ג מצוות וכו'. דאין לומר התורה כמשמעו, שהרי הקב"ה לא כתב התורה, אלא הלוחות "מכתב א-להים" (לחן לב, טז) [גור אריה].

כלומר, מאחר והפסוק אומר, **שהבוי"ת כתב** בעצמו את התורה, והלוא ידוע לנו שאת חמשת חומשי תורה **כתב משה** מפי הגבורה, לכן חייבים לומר ש"כל התורה" כלולה בעשרת הדברות, שאותן אכן כתב הקב"ה בעצמו!

רבינו בחיי (שמות כ, יז) כתב: "ועל דרך המדרש... כשבאו ישראל נתן להם י' הדברות שהן כוללות תרי"ג מצוות... והמדרש הזה מבאר לנו כי תרי"ג אותיות שבעשרת הדברות תרי"ג מצוות נכללות בהן". [ע"ע מהר"ל תפארת ישראל, פל"ד].

ומקור הדברים במדרש (במ"ר יג, טז) על הפסוק (במדבר ז, יד) "כָּפַף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קִטְרֶת", וכן אתה מוצא **תרי"ג אותיות יש מן אנכי עד אשר לרעד** כנגד תרי"ג מצוות וז' יתירות כנגד ז' ימי בראשית, ללמדך שכל העולם לא נברא אלא בזכות התורה, הוי מלאה קטורת, שכן ק' מתחלפת בד'. א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ועולה חשבון התיבה אחר כן למנין תרי"ג".

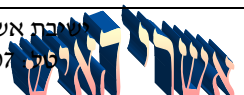
כלומר, שאם מחליפים את האות ק' באות ד', וזאת על פי כללי א"ת ב"ש, תהיה הגימטריא של המילה 'קטרת' שווה לתרי"ג. וקבלו חז"ל שכוונת הפסוק, שהבאת הקטורת כוונה כנגד תרי"ג המצוות המרומזות בלוחות.

יוצא אפוא גילוי נפלא, **שבמעמד הר-סיני קבלו לא רק את עשרת הדברות, כפי שנראה לנו במבט שטחי, אלא את כל תרי"ג המצוות.**

כל המצוות מדרבנן, ירדו לעולם במעמד הר-סיני

כתב הגאון הגדול, המקובל האלוקי, רבי ישעיהו הורביץ ז"ל, בספרו שנהוג לכנותו "השל"ה הקדוש" (הקדמת תולדות אדם, בית חכמה, תליתאה, א-ג):

"הפסוק אומר (דברים ה, יט), 'את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם בהר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף', פירש רש"י: 'ולא יסף', מתרגמינן 'ולא פסק', כי קולו חזק וקיים לעולם, דבר אחר, 'לא יסף' לא הוסיף להראות באותו פומבי עכ"ל. יש בזה הענין סוד כמוס, והשני פירושים

הלוחות ("שפע חיים" רעוא דרעוין בראשית ב, עמי
תנ, מכון "שפע חיים" תש"ע).

הרי לנו, שהרעיון שראינו בדבריו של השל"ה הק' מקבל תוספת, ביאור ועוצמה בדבריו של "בעל השפע חיים" ז"ל. שכל תורת הדורות לא רק בקול היתה כלולה, אלא גם על הלוחות היתה כתובה!

ראינו אפוא, דברים נפלאים מעל לשכל אנוש, שעל לוחות הברית נכתבה כל התורה כולה, ובקול אלוקים שבו נאמרו עשרת הדברות, נשמעה בו זמנית כל הנביאים והכתובים, כל התורה שבעל פה על הלכותיה וסודותיה, הן זו שכבר ידועה לנו, והן זו שתחדש לפי החכמים בדורות שיבואו.

וראה זה פלא פלאים, בעבר כשאדם שמע או קרא חידושים כגון אלו, היה צריך להיות בדרגה גבוהה של "אמונת חכמים", בכדי לקבלם, שהרי רחוקים הם לחלוטין מתבונת אנוש. ברם, בימינו, עידן הטכנולוגיה המתפתחת, אשר מחשב ותוכנה שנחשבו לפני שנה כמתקדמים ומהפכניים, נחשבים היום כמיושנים. המחשב הראשון שהוקם, שגם הוא היה בבחינת מהפכה, גודלו היה כגודל בית. היום, יכול האדם להחזיק בכיסו 'דיסק קשיח' קטן בגודלו וקל במשקלו, ועליו 'חרוטים' כל הספרים שבספריות העולם. והנה, כשמסתכלים עליו, ואפילו אם זכוכית מגדלת או מיקרוסקופ, אין רואים דבר. אם כן, אין שום קושי אפילו ל'ילד קטן' להבין, **שהכל היה כתוב על הלוחות, למרות שבעין רגילה לא ראו שום דבר.**

גם ביחס לקולות, בעבר לא יכולנו להבין שישנו קול חזק אבל אינו נשמע. היום, יודעים אנו, **שחללו של האוויר מלא קולות.** מיליארדי בני אדם משוחחים בו זמנית בטלפונים ניידים, הווי אומר, שבחללו של עולם נמצאים ברגע זה מיליארדי 'ערוצי תקשורת'. והנה, הולכים אנו ברחוב ואין אנו שומעים באוזן האנושית הרגילה, שום קול. זאת מפני, שהאוזן שלנו איננה יכולה לקלוט את אותם תדרים של קולות. הם צריכים את מכשיר הטלפון הנייד, כדי שיבצע בהם המרה, שתאפשר באוזן אנוש לשומעה. אם כן, יכולים אנו **להבין**, שכשהשמיע בורא עולם את עשרת הדברות, השמיע בו זמנית את כל דברי התורה בנגלה ובנסתר, שהיו כתובים על לוחות הברית.

סיכום: מעמד הר-סיני הוא יסוד האמונה לדורי דורות. לכן צריכים לזכרו תמיד ולחנך את הילדים על אמונה זו. בעשרת הדברות נכללו כל המצוות, הן דאורייתא והן דרבנן, וכל חידושי התורה שיחודשו עד סוף כל הדורות. הקול הגדול שבו מסר בו"ע את התורה כלל בקרבו גם את כל הנבואות העתידיות לבוא וגם, את כל דברי החכמים שיצאו ויתקנו תקנות מעתה ועד עולם.

שמחדשים, וכל פלפולם, הוא מסיני ולא שכל אנושי, רק שכל אלוהי, רק **שהם הוציאו מכת אל הפועל**."

המשיך והרחיב רבינו ז"ל, ומקורות רבים לדבריו, שאותו קול כלל גם את כל המצוות שתיקנו חכמי הדורות. הווי אומר, שהסיבה שאנו צריכים לציית לחכמים, היא מפני: "שקולם הוא הקול הגדול ההוא אשר לא יסף!"

ועל פי זה פירש, שהסיבה ש"ברכת התורה" נוסחה על ידי מייסדי הברכות, הלוא הם אנשי כנסת הגדולה, שהיתה מורכבת ממאה עשרים איש ובהם כמה נביאים (...). בלשון הווה "נותן התורה" ולא בלשון עבר "שנתן את התורה", הוא מפני, שבורא עולם ממשיך לתת את התורה לעם סגולתו בכל יום, בכל עת ובכל שעה!

על הלוחות היה כתוב ב'כתב סמוי' כל התורה שבע"פ שתתחדש עד סוף כל הדורות!

כ"ק האדמו"ר מצאנז זצ"ל, דקדק בלשון התנא (אבות ו, ב): "וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱ-לֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלְּחָת, אֶל תִּקְרָא חֲרוּת אֶלָּא חֲרוּת... נ"ל על פי הידוע (עשרה מאמרות, מאמר חקור הדין, ח"ב פט"ז) **דעל הלוחות היה חקוק כל התנ"ך וכל מאמרי חז"ל**, ואף כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כבר נאמר למשה בסיני (עיי' ירושלמי פאה פ"ב, ה"ד), וליכא מידי דלא רמיזי באורייתא (עיי' תענית ט, א), ואפילו מה שמחדשים היום בתוה"ק בדרך אמת, **הכל כלול בתורה.** ואף שהלוחות היו רק ו' על ו' (נדריס לח, א), מי שהיה מזכי הראות היה יכול לראות שם את כל החידושים עוד טרם שנאמרו...

ויבואר הא דבשעת מתן תורה היו כל העם רואים את הקולות (שמות כ, טו), דלכאורה אמאי הוצרכו לנס זה והלא היה די להם לשמוע את הקול מדבר מתוך האש, ולא עביד קודשא בריך הוא ניסא למגנא. ונ"ל דבר נכון, דבשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהיה לך, באותה שעה **נאמרה גם מסכת עבודה זרה**, ושל אברהם אבינו ד' מאות פירקי הויין (עיי' יד, ב), וכן חידושי ופסקי הרמב"ם וכו', וכשאמר זכור את יום השבת לקדשו, **נאמרה אז מסכת שבת** ועמה כל הראשונים והאחרונים וכל הספרים אשר כוונו לאמיתה של תורה, בחי אחת דבר אלקים שתים זו שמעתי (תהלים סב, יב), ואיתא (עיי' זוה"ק, קדושים ח"ג סב, ב) דכשאמר ישראל נעשה ונשמע נתכונו לומר נעשה מה שכתוב בתורה ונשמע לדברי חכמים. וזהו הנס של רואים את הנשמע, **שהיו רואים איך חרותים על הלוחות כל מסכתות הש"ס** ודברי הרמב"ם וכו', להורותם שאם יהיו ראויים יוכלו גם קרוצי החומר לקרוא את כל הכתוב על

